

Biuletyn Informacji Publicznej

Instytutu Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Dane osoby z katalogu osób "rozpracowywanych"

Imiona: Franciszek
Nazwisko: Helsztajn
Miejsce urodzenia: Dobrowlany
Data urodzenia: 28-10-1931
Imię ojca: Leon
Imię matki: Paulina
Dodatkowe informacje:

Treść zapisów ewidencyjnych

Opis materiałów	Stan zachowania	Uwagi
Franciszek Helsztajn 25.10.1982 został zarejestrowany pod nr 8462 przez Wydz. V KW MO w Toruniu do Sprawy Operacyjnego Rozpracowania (SOR) krypt. "TiS", prowadzonej pod nr 7665 w okresie 26.05.1982-15.03.1983 przez Wydz. V KW MO początkowo jako Sprawa Operacyjnego Sprawdzenia (SOS) krypt. "TiS", a od 03.11.1982 jako SOR. Sprawa dotyczyła kolportażu ulotek w Zakładach "Ema-Apator" w Toruniu. 11.03.1983 materiały złożono w archiwum pod sygn. 911/II, a 23.01.1990 "zniszczono we własnym zakresie".	Materiały o sygn. 911/II zniszczono 23.01.1990 w Wydz. Ochrony Gospodarki WUSW w Toruniu. Wpis na podstawie zapisów kartoteczno-ewidencyjnych.	
Sprawa Operacyjnego Rozpracowania (SOR) krypt. „Kiosk” prowadzona przez Wydz. II KW MO w Toruniu od 26.10.1982 pod nr 8470 na podstawie faktu posiadania przez jedną z osób inwigilowanych w sprawie 48 sztuk znalezionych w trakcie procesowego przeszukania nielegalnych wydawnictw. W trakcie działań operacyjnych i śledczych SB dotarła do Franciszka Helsztajna będącego rozpracowywanym przez Wydz. V KW MO w Toruniu. Celem SOR „Kiosk” było udokumentowanie w sposób procesowy działalności figurantek, wykrycie osób z nimi powiązanych, rozpoznanie motywów działalności oraz innych okoliczności. Dnia 11, 15, 16 02. 1983 przed sądem POW w Bydgoszczy odbyła się rozprawa zakończona wyrokiem skazującym przeciwko wyżej wymienionym figurantkom oraz figurantom innych rozpracowań (prowadzonych przez Wydz. V), w tym Franciszkowi Helsztajnowi. Nazwisko Franciszka Helsztajna pojawia się w aktach SOR krypt. "Kiosk". Sprawę zakończono 08.09.1983, a materiały złożono w archiwum pod sygn. 1015/II.	IPN By 081/554 (1015/II).	

Akta kontrolne śledztwa nr RSD 27/82 prowadzonego przez Wydz. Śledczy KW MO w Toruniu pod nadzorem Wojskowej Prokuratury Garnizonowej (Pg. Śl. II-197/82), dotyczącego kolportowania ulotek na terenie miasta Torunia. Jedną z podsądnych będącą pracownicą kiosku sprzedała gazetę, w której nabywca znalazł numer pisma pt. "Kontra" wydawanego poza cenzurą. W wyniku szeroko zakrojonego śledztwa tymczasowo aresztowano 7 osób w tym 23.10.1982 Franciszka Helsztajna, któremu przedstawiono zarzut kolportowania ulotek na terenie Torunia zawierających fałszywe wiadomości, mogące wywołać niepokoje publiczne lub rozruchy. Postępowanie zamknięto 06.12.1982, a akt oskarżenia sformułowano 12.12.1982. W meldunku do Wydz. Inspekcji Biura Śledczego MSW Naczelnik Wydz. Śledczego KW MO w Toruniu stwierdza, że nie udało się dotrzeć do źródła ulotek, jednak w aktach zawarte są pochodzące z donosów informacje o podziemnej drukarni.

IPN BY 082/65 (118/III).

Akta sądowe w sprawie karnej przeciwko 8 osobom, m.in. Franciszkowi Helsztajnowi. Rozprawa główna odbyła się przed Sądem Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy (So.W.472/82) w dniach 11.02.1983, 15.02.1983 i 16.02.1983. Franciszek Helsztajn został oskarżony o to, że w okresie od stycznia do października 1982 w Toruniu, rozpowszechniał ulotki i inne wydawnictwa niezależne, zawierające fałszywe wiadomości, mogące ze względu na ich treść wywołać niepokój publiczny lub rozruchy, co było przestępstwem z art. 48 ust. 2 i 3 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 o stanie wojennym. Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy skazał Franciszka Helsztajna na karę 1 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 4 lata, grzywnę w wysokości 40.000 zł., opłatę na rzecz Skarbu Państwa, zwrot 1/8 kosztów postępowania sądowego. Jednocześnie sąd oddał oskarżonego w okresie próby pod dozór osoby poręczającej. W aktach znajduje się rewizja nadzwyczajna Prokuratora Generalnego z 13.07.1992 oraz wyrok uniewinniający z 28.08.1992.

IPN By 51/224-226.

Akta tymczasowo aresztowanego Franciszka Helsztajna, który postanowieniem o tymczasowym aresztowaniu z 25.10.1982, a następnie nakazem przyjęcia do więzienia wystawionym przez Wojskową Prokuraturę Garnizonową w Bydgoszczy (Pg.Śl.II-197/82) 29.10.1982, został osadzony w Zakładzie Karnym w Inowrocławiu. 16.02.1983 został zwolniony na mocy postanowienia Sądu.

IPN By 233/121 (39/66).

Od 08.03.1983 kontrolowany operacyjnie w ramach Kwestionariusza Ewidencyjnego (KE) krypt. "Donald" nr 8927 przez Wydz. V KM MO w Toruniu, ze względu na ponowne podjęcie pracy w Pomorskich Zakładach Aparatury Elektrycznej "Aparator" po zakończeniu sprawy sądowej, w której 16.02.1983 został skazany za udział w kolportażu nielegalnych wydawnictw. Jako że "realizowane czynności w ramach KE >Donald< nie potwierdziły, aby Franciszek Helsztajn prowadził wrogą działalność", 10.10.1983 zakończono jego prowadzenie. Akta złożono 31.01.1984 w archiwum pod sygn. 1123/II.

Materiały o sygn. 1123/II zniszczono 02.02.1990.
Wpis na podstawie zapisów kartoteczno-ewidencyjnych.

Sprawa Operacyjnego Sprawdzenia (SOS) krypt. "Pająk" zarejestrowana 05.03.1986 pod nr 14014 i prowadzona przez Wydz. V WUSW w Toruniu przeciwko Franciszkowi Helsztajnowi. W maju 1986 SOS krypt. "Pajak" założony na Franciszka Helsztajna został włączony do Sprawy Operacyjnego Sprawdzenia (SOS) krypt. "Struktura" prowadzonej w okresie 21.04.1986-09.04.1987 pod nr. 14169 przez Wydział V RUSW w Toruniu, w związku z próbą reaktywowania NSZZ "Solidarność" na terenie Zakładów «EMA - Apator» w Toruniu. Celem SOS krypt. "Struktura" było rozpoznanie i kontrolowanie działań zmierzających do reaktywacji NSZZ "Solidarność" w tym zakładzie pracy. W dokumencie podsumowującym SB informuje, że w miesiącu sierpniu 1987 z jej inspiracji zwolniony z pracy został jeden z figurantów, który "w opinii najbliższych mu współpracowników uznawany był za sympatyka podziemnych struktur b. >S<", w ramach akcji "Brzoza" przeprowadzono z Franciszkiem Helsztajnem rozmowę ostrzegawczą. Wydano również dla niego zastrzeżenie na wyjazd za granicę na okres w okresie 25.07.1983-25.07.1985, a następnie na okres kolejnych dwóch lat tj do 10.10.1988. Zdaniem SB te oraz inne działania "zneutralizowały postawy i ograniczyły w dużym stopniu kontakty wytypowanych osób". Wobec osiągnięcia założonych celów SB postanowiło zakończyć SOS "Struktura", a kontrolę wytypowanych osób prowadzić w ramach SO krypt. "Apator" (nr rej. 262). 13.07.1987 akta sprawy złożono w archiwum pod sygn. 1930/II i po zmikrofilmowaniu w dniu 10.12.1987 zniszczono 02.02.1990. Zachował się mikrofilm o sygn. 1930/2.

IPN By 0104/159 (1930/2) mikrofilm.

26.10.1988 Franciszek Helsztajn został zarejestrowany przez Wydz. V RUSW w Toruniu pod nr 16778 do Sprawy Operacyjnego Rozpracowania (SOR) krypt. "Wrona" prowadzonej pod nr 16668 przez Wydz. V RUSW w Toruniu w okresie 09.09.1988-27.07.1989, początkowo (do 17.10.1988) jako Sprawa Operacyjnego Sprawdzenia (SOS). Bezpośrednim powodem założenia SOS było odczytanie przez jednego z pracowników w Pomorskich Zakładach Aparatury Elektrycznej "Apator" w Toruniu w dniu 31.08.1988 apelu-odezwy wzywającej do czynnego poparcia strajków ogólnokrajowych. Załoga "w wyniku spełnienia przez Rząd części postulatów" od strajku odstąpiła, ale poczęła organizować Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność”. Z tego powodu SOS "Wrona" został przekwalifikowany na SOR. SB pozyskała z szeregow Komitetu Założycielskiego tajnego współpracownika i podjęła obserwację zewnętrzną pracownika odczytującego apel oraz inne czynności operacyjne. Franciszek Helsztajn był figurantem SOS/SOR „Wrona” jako członek Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w ww. zakładzie pracy. Z Franciszkiem Helsztajnem przeprowadzono rozmowę ostrzegawczą w ramach akcji "Brzoza 2", podczas której nie ukrywał "swych negatywnych poglądów wobec rządu i naczelnych organów PRL". SOR "Wrona" zakończono 27.07.1989 zgodnie z wytycznymi Dyrektora Departamentu V MSW i wyrejestrowano 09.08.1989, a materiały złożono w archiwum pod nr 2355/II. Z akt zachował się również mikrofilm pod sygn. 2355/2.

IPN By 081/1349 (2355/II), IPN By 0104/317 (2355/2) mikrofilm.

Ankieta wypełniona przez Franciszka Helsztajna, pochodząca z daru prywatnego - zbioru Zofii i Zbigniewa Romaszewskich, dotycząca oceny funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w PRL w latach 1982-1989, przesłana na adres Senatu RP 12.05.1999. Ww. podaje, że Sąd nie zapewnił możliwości obrony, gdyż "wyrok i tok prowadzenia rozprawy był z góry ukartowany wg znanych scenariuszy", a osobisty stosunek sędziów był nacechowany antypatią. Szczególnie krytycznie Franciszek Helsztajn ocenił Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego, który oddalił roszczenia odszkodowawcze w 1993 roku.

IPN BU 2831/209.